

40 let knjižnice in dokumentacije Inštituta za kriminologijo

Marija Milenković* in Ivanka Sket**

Knjižnica Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti je edina javnosti dostopna knjižnica, ki zbira, hrani in posreduje uporabnikom gradivo s področja kriminologije, kazenskega pravosodja in sorodnih znanosti. V zadnjih letih je knjižnica posodobila način obdelave gradiva in nadomestila listkovne kataloge z računalniškimi bazami podatkov. Vključila se je tudi v sistem vzajemne katalogizacije, ki povezuje vse knjižnice na Slovenskem z enotno metodologijo obdelovanja in posredovanja podatkov.

Dokumentacijska služba vsebinsko obdeluje vse gradivo, ki prihaja v knjižnico. Informacijski sistem nenehno spremlja novosti in spremembe v kriminologiji, ravno tako pa gre v korak s časom tudi na področju informatike. Od l. 1987 gradi dokumentacijska služba specializirano kriminološko bazo podatkov, ki vsebuje danes čez 10.000 enot. Informacijsko ponudbo je močno povečala tudi povezava z INTERNET-om, ki omogoča iskanje po tujih informacijskih bazah podatkov.

Gljučne besede: knjižnica, dokumentacijsko-informacijska služba, informacijski sistem, kriminologija, kazensko pravosodje

UDK 026:343.9

Knjižnica*

Istočasno kot Inštitut za kriminologijo sta začeli z delom tudi njegova knjižnica in dokumentacijska služba. Knjižnica Inštituta za kriminologijo je hkrati edina javnosti dostopna knjižnica, ki hrani in posreduje gradivo s področja kriminologije, kriminalistike in sorodnih znanosti.

Že prvi zapisi knjižničnega gradiva v inventarno knjigo (septembra 1954) upravičujejo namen in delovanje knjižnice. Kažejo namreč, da je knjižnica začela zbirati, strokovno obdelovati in posredovati knjižnično gradivo z že omenjenega področja, najprej seveda za potrebe raziskovalcev na inštitutu pri njihovem raziskovalnem delu. Že izbor prve nakupljene literature govori o sistematičnem pristopu k oblikovanju temeljnega kriminološkega knjižnega fonda. Tako so za najnižjimi številkami v inventarni knjigi zapisana imena avtorjev, ki veljajo za klasike v kriminološki znanosti pa tudi mejnih ved, s katerimi se kriminologija kot interdisciplinarna znanost nujno prepleta: Sutherlanda, Slavsona, Elliotta, Mertona, Radbrucha, Seeliga, Hentiga, Polacka, zakoncev Glueck, pa tudi Munde, Milčinskega, Maklecova in drugih. Prva naročena periodika pa je zadovoljivo pokrivala področje kriminologije, kriminalistike in policije, nekaj tudi procesnega in materialnega prava ter kazenske statistike. Veliko od teh revij prejema knjižnica še danes.

V prvem letu svojega delovanja je knjižnica pridobila okoli 500 enot - z nakupi in darovi. V primerjavi z nekaterimi kasnejšimi »sušnimi« leti je ta številka več kot solidna. Kasneje, ko so začeli raziskovalci redno objavljati svoje prispevke v pričujoči reviji in je le ta postala po vsebini kar »inštitutska«, ali kot ji delavci na inštitutu rečemo - »naša«, je knjižnica začela pridobivati literaturo, predvsem tujo, tudi na ta

* Marija Milenković, bibliotekarka, profesorica slovenskega in ruskega jezika, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

način, da je pošiljala na okoli 40 naslovov sorodnih inštitucij v tujini Revijo za kriminalistiko in kriminologijo, v zamenjavo pa je dobila ustrezno strokovno literaturo, bodisi monografije bodisi periodične publikacije. Z uveljavljanjem inštituta v mednarodnem prostoru ter navezovanjem stikov s strokovnjaki v tujini, je knjižnica ravno tako pridobila veliko dragocenega gradiva.

Vodstvo inštituta je poskrbelo za to, da so bili v knjižnici vedno zaposleni strokovno usposobljeni ljudje z višjo ali visoko izobrazbo ter opravljenim strokovnim izpitom, vsi raziskovalci pa so pokazali veliko pozornosti in posluha tudi za nenehno bibliotekarsko strokovno izpopolnjevanje in svetovanje knjižničarkam, kar zadeva kriminološko stroko. Knjižnica ima že od vsega začetka vse potrebne kataloge, ki omogočajo nemoteno iskanje gradiva: abecednoimenski katalog knjig in posebej člankov, sistematski UDK katalog knjig in člankov, katalog periodičnih publikacij, zakonikov, slovarjev in kongresov. Podatke o vseh novopridobljenih knjigah je knjižnica redno pošiljala Centralnemu katalogu Slovenije v NUK-u. Seveda pa so bili vsi ti katalogi, tako kot v drugih knjižnicah, dolga leta le listkovni.

V času svojega delovanja je knjižnica zbirala gradivo, ki je hkrati odražalo tudi raziskovalno dejavnost inštituta. Danes pokriva s svojim skladom področja kot so: kriminologija in deviantnost, kazensko materialno in procesno pravo, kazensko pravosodje, materialno in procesno pravo, penologija, viktimologija, kriminalna politika, družbeno nadzorstvo, preprečevanje kriminalitete, mladoletniško prestopništvo in njegovo obravnavanje, organizacija in delovanje policije, kriminalistika ter mejna področja.

Z leti je knjižnica zelo razširila krog svojih uporabnikov. Poleg raziskovalcev in zunanjih sodelavcev inštituta, ki so bili nekaj časa edini uporabniki knjižnice, obiskujejo sedaj te prostore tudi pedagoški delavci in študentje družboslovnih fakultet

in višjih šol, srednješolci, predstavniki sredstev javnega obveščanja, strokovnjaki in praktiki organov kazenskega pravosodja, t.j. policije, sodišč, kazenskih zavodov itd. Pri uporabi uslug ni nikakršnih omejitev, saj je knjižnica dostopna vsem uporabnikom in izposoja na dom vse knjižnično gradivo, knjige in revije. Samo v prostorih knjižnice pa je na voljo gradivo iz priročne knjižnice, to so slovarji, leksikoni, enciklopedije, statistično gradivo in različni priročniki. Tako je prvotno specialna knjižnica, namenjena predvsem strokovnemu in raziskovalnemu delu, po svoji funkciji prerasla v neke vrste »mešano« knjižnico, ki zadovoljuje tudi zahteve uporabnikov v vzgojnoizobraževalnem procesu, oziroma potrebe študentov in delavcev na višjih in visokih šolah in prispeva k izobraževanju vseh, ki jih določeno strokovno področje zanima. Občasno in po potrebi organizira knjižnica za večje skupine študentov posebno uvajanje v uporabo knjižničnega gradiva in iskanje po katalogih in bazah podatkov.

V zadnjih nekaj letih je knjižnica posodobila način obdelave gradiva. Listkovne kataloge so zamenjale računalniške baze podatkov. Po opravljenem testnem preizkusu se je knjižnica vključila v linijski knjižnično-informacijski sistem COBISS. Sistem povezuje dejavnosti knjižnic, informacijskih centrov in servisov, ki uporabljajo enotno metodologijo pri obdelavi in posredovanju podatkov v vzajemno bazo podatkov, imenovano COBIB, ki je hkrati tudi skupna baza vseh knjižnic, sodelujočih v tem sistemu (podrobneje o COBISSU glej RKK 94/1). Knjižnica Inštituta za kriminologijo prispeva v ta sistem podatke o vseh knjigah, ki jih pridobi med letom, vnaša pa tudi podatke o člankih, objavljenih v domačih strokovnih revijah (med njimi je prva Revija za kriminalistiko in kriminologijo), ki zadevajo kriminološko tematiko. Knjižnica ima za tako obdelavo tudi ustrezno opremo (linijska povezava, terminali in tiskalniki), kar vse omogoča, da svojim uporabnikom lahko posreduje ne le podatke o lastnem gradivu, temveč tudi o gradivu, ki ga hranijo druge knjižnice.

Z uvedbo računalniške tehnologije so se zrušili zidovi med knjižnicami in le-te so postale last vseh. Zato je naravna posledica sodelovanja v COBISS-u vedno bolj živahna udeleženosť inštitutske knjižnice v medknjižnični izposoji in s tem tudi tesnejše sodelovanje z drugimi knjižnicami.

Knjižnica seznanja svoje uporabnike o novopriobliženem gradivu tako, da tromesečno objavlja sezname novosti v pričujoči reviji. Poleg novitet inštitutske knjižnice vsebuje seznam tudi pregled novih knjig Ministrstva za notranje zadeve, vendar le tistih s kriminološko ali kriminalistično vsebino. Knjiž-

nica pripravlja za revijo tudi izvlečke najpomembnejših člankov iz domačih in tujih strokovnih revij.

In na koncu še nekaj praktičnih navodil in statističnih podatkov. Knjižnica je odprta za raziskovalce in delavce inštituta ter fakultetne delavce vsak dan, za študente in vse druge pa dvakrat na teden. Danes šteje knjižnični sklad okoli 19.000 enot. Knjižnica redno prejema 100 naslovov revij, od tega dve tretjini tujih. Knjižni sklad se letno poveča za približno 300-400 enot. Število uporabnikov je vsako leto večje, tako da je bilo ob koncu preteklega leta naštetih kar 12.117 obiskov, kar je za razmeroma majhno knjižnico in še manjši prostor, ki ga zaseda, kar veliko število, priča pa tudi o dinamiki dela in vzdušja v knjižnici.

Dokumentacija**

S knjižnico je začela delovati tudi dokumentacijska služba, katere naloga je bila vsebinsko obdelati gradivo, ki ga je prejemale knjižnica. V 40 letih so se spremenili tako načini dokumentiranja kot tudi tehnike posredovanja informacij, nespremenjeno pa ostaja dejstvo, da sta knjižnica in dokumentacija vseskozi zagotavljali močno informacijsko podporo raziskovalnemu in pedagoškemu delu inštituta. Knjižnica in dokumentacija sta si v vsem času svojega razvoja prizadevali, da bi z ustrezno nabavo strokovne literature in primerno vsebinsko obdelavo gradiva spremljali najsodobnejše tokove na področju kriminologije in kazenskopravnih znanosti. Bodisi da je šlo za nove teorije in koncepte v kriminologiji, kazenskopravne spremembe in reforme, nove kazenske sankcije ali doktrine in pristope na področju penologije, sodobne tehnike v kriminalistiki ali za kakšne druge novosti, vse to se je održalo tako v nabavni politiki knjižnice kot tudi v informacijah, ki jih je izdelovala dokumentacijska služba in jih nudila svojim uporabnikom. Ena od temeljnih nalog dokumentacijske službe je bila, tako v preteklosti kot je še danes, prav skrb, da budno sledi razvoju kriminološke stroke, zazna vse spremembe in novosti ter jih ustrezno vgradi v svoj informacijski sistem.

Dokumentacijska služba je delala sprva pretežno za potrebe raziskovalcev inštituta. Knjižno gradivo se je obdelovalo - tako kot v marsikateri visokošolski ali specialni knjižnici - po sistemu univerzalne deci-

** Ivanka Sket, dokumentalistka, profesorica angleškega in francoskega jezika, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani

malne klasifikacije (UDK). Poleg knjižnega gradiva je dokumentacijska služba že na samem začetku svojega delovanja obdelovala tudi članke, ki so bili dokumentirani na drugačen način, vendar pa se je kasneje tudi zanje uveljavil enak sistem dokumentiranja kot za knjige. L. 1967 je začel na podlagi klasificiranja revij, ki jih je prejemale knjižnica, nastajati sistematski katalog člankov. Ob tem naj pripomnimo, da je bila knjižnica Inštituta za kriminologijo ena redkih specialnih knjižnic, ki je vsebinsko obdelovala poleg knjig tudi članke iz strokovnih revij. Dejstvo, da je imela knjižnica urejen stvarni katalog knjig in člankov, je uporabnikom močno olajšalo iskanje in obvladovanje informacij s področja kriminologije.

Uveljavljeni sistem dokumentiranja (UDK klasifikacija), ki morda ni najprimernejši za klasificiranje gradiva v specialnih knjižnicah, je imel svoje dobre in slabe strani. To so seveda manj občutili uporabniki informacij kot tisti, ki so gradivo dokumentirali. Glede na to, da je kriminologija izredno dinamično področje, polno novosti in sprememb, ki jih mora informacijski sistem spremljati, je bilo z dolgimi in okornimi UDK vrstilci (numerično izraženi pojmi) vse težje slediti dogajanjem na področju kriminologije. Postavljanje novih, vedno daljših in vedno bolj kombiniranih vrstilcev je predstavljalo veliko oviro pri uspešnem dokumentiranju, zato smo začeli v dokumentaciji razmišljati o razvoju sistema, ki bi bil bolj prožen, zmožen spremljati hiter razvoj stroke in bolj prijazen tistim, ki dokumentirajo ter tistim, ki ta sistem uporabljajo. Zamisel o spremembi sistema, v katerem bi UDK vrstilce zamenjali deskriptorji (z geslom izraženi pojmi), smo lahko uresničili šele z uvedbo računalnikov.

Tako je dokumentacijska služba, po skrbnih pripravah na spremembo, prešla v letu 1987 na nov sistem obdelave gradiva in iskanja informacij, ki se je kmalu izkazal kot zelo uporaben in ki je nudil veliko boljše možnosti dokumentiranja gradiva in iskanja informacij kot prejšnji sistem. V tem letu je začela nastajati računalniška baza informacij, ki je zlasti omogočala bolj fleksibilen način iskanja, saj je bilo mogoče iskati podatke po številnih vidikih (po avtorju, naslovu, jeziku, letnici, deskriptorju, s kombinacijo več deskriptorjev in še po drugih podatkih). Danes vsebuje ta bibliografska baza več kot 10.000 informacij in predstavlja solidno kriminološko bazo z informacijami iz vsega sveta, v vseh jezikih in z vseh področij kriminologije. Baza vsebuje pretežno tuje reference, saj prihaja največ gradiva - ki ga obdeluje dokumentacijska služba in iz katerega nastajajo informacije - iz tujine, zlasti iz ZDA.

Bazo uporabljamo za različne tematske poizvedbe, selektivne tematske bibliografije, SDI pro-

file, retrospektivne poizvedbe ali za iskanje kakršnihkoli drugih informacij in podatkov. Glede na to, da je bila to edina kriminološka računalniška baza podatkov v bivši Jugoslaviji, smo oskrbovali s podatki tudi uporabnike iz vseh delov Jugoslavije, kar pa se je z letom 1991 praktično nehalo. Bazo uporabljajo na Inštitutu za kriminologijo domači uporabniki ter tisti zunanji uporabniki, ki pridejo v knjižnico in iščejo kakršnekoli informacije in gradivo. Baza pa je tudi dostopna na računalniškem servisu IZUM-a (Baza CRIM), kjer je online dosegljiva vsem, ki imajo dovoljenje za uporabo specialnih baz. Ena od odlik te baze je predvsem, da stoji za vsako bibliografsko enoto tudi primarni dokument - knjiga, raziskava, članek iz revije idr. - kar pomeni, da uporabnik ne dobi le informacije temveč tudi gradivo.

V zadnjem letu se je informacijska ponudba močno povečala, saj je dobila knjižnica dostop do INTERNET-a, le-to pa ji omogoča iskanje po številnih tujih podatkovnih in bibliografskih bazah in mrežah po vsem svetu. Med temi mrežami je za knjižnico inštituta daleč najbolj zanimiva informacijska mreža s področja kriminologije in kazenskega pravosodja, imenovana UNCJIN - United Nations Criminal Justice Information Network (zapis o UNCJINu je bil objavljen v RRIK 1993 št.4). Mreža deluje pod okriljem Združenih narodov, namenjena pa je posredovanju in izmenjavi kriminoloških in zlasti kazenskopравnih informacij. UNCJIN predstavlja pravo bogastvo podatkov, dokumentov in informacij s področja kazenskega pravosodja ter vsebuje številne podatkovne in bibliografske baze, zbirke, polne tekste, statistične podatke, resolucije, deklaracije in pravila ZN, opise kazenskopравnih sistemov v različnih državah, podatke o številnih kriminoloških inštitutih in ustanovah, ravno tako pa nudi najnovjše informacije o aktualnih dogodkih, npr. o posvetovanjih in kongresih, o novih knjigah in revijah idr.

UNCJIN hkrati omogoča tudi neposredno izmenjavo informacij po elektronski pošti med vsemi sodelujočimi, med katerimi je tudi knjižnica inštituta. To pomeni, da lahko pošljemo kakršnokoli vprašanje na UNCJIN in nam bodo sodelujoči v mreži skušali nanj odgovoriti. Po drugi strani lahko tudi inštitut enakopravno sodeluje v tej mreži in s svojimi podatki ali informacijami priskoči na pomoč posameznim udeležencem, ko povprašujejo po literaturi ali iščejo podatke. Glede na dejstvo, da vsebuje računalniška baza inštituta pretežno tuje informacije, lahko s svojimi informacijami uspešno sodelujemo pri marsikateri poizvedbi. Izmenjava kriminoloških in kazenskopравnih informacij ter komuniciranje med strokovnjaki sta bila temeljna cilja, ki so si ju zastavili snovalci mreže UNCJIN in ki sta se uspešno uve-

ljavila tudi v praksi. S pomočjo mreže UNCJIN so se kriminologi po svetu združili v nekakšno skupnost, v kateri skušajo po svojih najboljših močeh pomagati eden drugemu in posredovati vse informacije, ki nekoga zanimajo, ne glede na to ali se ta nahaja v bližini ali pa na čisto drugem koncu sveta. Izmenjava informacij poteka tako praktično na globalni ravni, je večsmerna, poleg tega pa tudi hitra in učinkovita. S tem, da se je knjižnica Inštituta za kriminologijo vključila v mednarodne tokove in postala lani partner v World Criminal Justice Library Network, je pridobila povsem novo kakovost delovanja, hkrati pa je na ta način povečala svoje informacijsko zaledje. To ji omogoča da je še bolj na tekočem z dogajanjem na področju kriminologije in kazenskega pravnosodja in da se z izmenjavo informacij tudi sama

dejavno vključuje v mednarodno kriminološko in kazenskopravno informacijsko mrežo.

Delo dokumentacijske službe na Inštitutu za kriminologijo je zelo razgibano, saj se stalno dogaja nekaj novega, tako na samem področju kriminologije kot tudi na področju informatike, kjer prihaja do številnih vsebinskih in tehničnih novosti. Globalizacija informatike, do katere je prišlo v zadnjem času, je omogočila Inštitutu za kriminologijo, da gre še bolj v korak s sodobnimi dogajanjem na svojem področju. Po zaslugi tehničnih sredstev, ki mu omogočajo povezavo s svetom, lahko Inštitut spremlja obilno in raznoliko informacijsko ponudbo, ki jo danes omogočajo svetovni računalniško-komunikacijski sistemi in s pomočjo katerih lahko pridejo strokovnjaki po najkrajši poti do željenih informacij.

40 years of the library and documentation service of the Institute of Criminology

Marija Milenković, B. A., Librarian, Institute of Criminology at the Faculty of Law, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana, Slovenia

Ivanka Sket, B. A., Information Specialist, Institute of Criminology at the Faculty of Law, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana, Slovenia

The library of the Institute of Criminology at the Faculty of Law is the only open specialized library in Slovenia which collects, holds and borrows materials in the field of crime, criminal justice and other related fields.

The library has taken some important steps in the recent years towards modernization and changed methods of processing materials. Card catalogues have been substituted by computer data base and the library has joined the system of joint cataloguing COBISS (Cooperative Online Bibliographical System) which integrates all libraries in Slovenia in a uniform network on the basis of standardized methodology of processing and searching data.

The documentation service deals with the subject classification and indexing of all materials acquired by

the library. Its information system continually follows advances in criminology on the one hand, and the progress of information science on the other. The documentation service has been building its own specialized criminological data base since 1987, which now contains over 10,000 bibliographical indexed references. The offer of information has recently been considerably enlarged by access to INTERNET, which enables searches through foreign data bases and services.

Key words: library, documentation and information service, information system, criminology, criminal justice

UDC 026:343.9